

Marko Perkušić,
student Pravnog fakulteta u Splitu

**Nada Bodiřoga-Vukobrat, Hana Horak, Adrijana Martinović:
TEMELJNE GOSPODARSKE SLOBODE U EUROPSKOJ UNIJI
Inženjerski biro d. d., Zagreb, rujn 2011.**

Ustav Republike Hrvatske, u članku 3., kao najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske i temelj za tumačenje Ustava propisuje slobodu, jednakost, nacionalnu ravnopravnost i ravnopravnost spolova, mirotvorstvo, socijalnu pravdu, poštivanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva, očuvanje prirode i čovjekova okoliša, vladavinu prava i demokratski višestranački sustav. U okviru trećeg dijela, koji govori o zaštiti ljudskih prava i temeljenih sloboda, Ustav posebnu pozornost posvećuje zaštiti temeljnih gospodarskih prava i sloboda (čl. 48. – 53.a), koja su u zakonodavnom smislu postavljena suglasno najvišim standardima pravne stečevine Europske unije.

Kao i u hrvatskom pravnom sustavu, tako i u pravnom sustavu Europske unije, u zakonodavnom smislu i praktičnom djelovanju, poduzetnička i tržišna sloboda temelj su gospodarskog ustroja, među kojim se posebno ističu: sloboda kretanja roba, osoba, usluga i kapitala. Sama Europska integracija, kojoj teži i Republika Hrvatska, počiva na ideji stvaranja unutarnjeg tržišta, koji proces je prerastao svoj primarni ekonomski značaj. Naime, od samih početaka stvaranja i organiziranja europskih zemalja, Europska unija je bila zamišljena i trebala se ostvariti kroz niz europskih demokratskih institucija koje su nadležne za donošenje odluka u područjima gdje su zajednička djelovanja učinkovitija od djelovanja pojedine zemlje članice, kao što su tržište, monetarni sustav, zaštita okoliša, vanjska politika i drugo, što je danas umnogome postignuto.

Posebno i cjelovito o temeljnim gospodarskim slobodama u Europskoj uniji se može pronaći u knjizi *Temeljne gospodarske slobode u Europskoj uniji* autora Nade Bodiřoga-Vukobrat, Hane Horak i Adrijane Martinović. Riječ je o knjizi, koja je Odlukom Povjerenstva za izdavačku djelatnost Sveučilišta u Rijeci KLASA: 602-09/11-01/21, URBROJ: 2170-57-05-11-2 od 19. srpnja 2011. godine uvrštena u sveučilišne udžbenike, te koja je u cijelosti posvećena ovoj značajnoj temi.

Knjiga je na hrvatsko tržište došla u pravo vrijeme, netom nakon potpisivanja predpristupnog ugovora Republike Hrvatske s Europskom unijom, kao značajan doprinos hrvatskoj pravnoj literaturi iz područja prava Europske unije, koje počiva upravo na zajedničkom tržištu i temeljnim gospodarskim slobodama, kao što su sloboda kretanja robe, sloboda kretanja osoba, sloboda pružanja usluga i sloboda kretanja kapitala, a koje slobode predstavlja samu srž europskog prava. Izašla je u izdanju Inženjerskog biroa, Zagreb, 2011.

Ovaj udžbenik nastao je iz potrebe da se u hrvatskoj pravnoj literaturi, na jednom mjestu i na hrvatskom jeziku, ponudi pregled i analiza temeljnih pojmova

u pogledu osiguranja i zaštite temeljnih gospodarskih sloboda Europske unije. Europsko pravo općenito, a osobito njegov dio, koji uređuje temeljne gospodarske slobode živi je organizam, u stalnom razvoju, pri čemu sudska praksa Europskog suda često ima odlučujuću ulogu u njegovoj primjeni, tumačenju i razvoju. U tom smislu, udžbenik predstavlja „snimku“ trenutnog stanja u normativnom dijelu i, među ostalim, pregled raspoložive sudske prakse Europskog suda vezano za temeljne gospodarske slobode. Prijevodi svih presuda Europskog suda i drugih pravnih izvora u ovoj knjizi djelo su autorica, pri čemu će stupanjem Republike Hrvatske u članstvo Europske unije, 01. srpnja 2013. godine, biti objavljeni svi službeni prijevodi presuda europskih sudova na hrvatski jezik.

Udžbenik je sadržajno podijeljen u pet dijelova, u kojima su autorice nastojale razviti i slijediti moderan koncept analize temeljnih gospodarskih sloboda. Tekst je permanentno popraćen isticanjem relevantne sudske prakse Europskog suda, što je doprinijelo boljem izučavanju i razumijevanje gospodarskih sloboda u okviru europskog prava.

Na početku udžbenika nalazi se kratki predgovor autorica (str. 1. - 3.) te pregled najvažnijih Osnivačkih ugovora, to jest ugovora kojima se osnivaju Europske zajednice i Europska unija i ugovori kojima se oni dopunjuju i mijenjaju (str. 5. - 7.).

U prvom dijelu knjige – 1. Uvod u unutarnje tržište (str. 9. do 20.) čitatelja se uvodi u pojam unutarnjeg tržišta, analiziraju se oblici ekonomske integracije koji su prethodili izgradnji unutarnjeg tržišta te se daje raščlamba tehnika gospodarske integracije. Osobita se pozornost posvetila horizontalnom ili novom pristupu harmonizaciji, čija je temeljna značajka usvajanja općenitih standarda zaštite i sigurnosti za određene proizvode, umjesto dosadašnjeg vertikalnog pristupa harmonizaciji. U tom smislu se ukazuje na Odluku Vijeća o novom pristupu tehničkoj harmonizaciji i standardima iz 1985. godine 85/C 136/01 (OJ C 136 od 4. lipnja 1985.), u kojoj su istaknuta temeljna načela zakonodavne harmonizacije.

Drugo poglavlje – 2. Sloboda kretanja robe (str. 20. do 105.) obuhvaća različite aspekte slobode prometa roba, počevši od analize pojma robe u kontekstu unutarnjeg tržišta Europske unije, preko ostalih temeljnih pojmova poput carina i nameta s istim učinkom, količinskih ograničenja i mjera s istim učinkom kao količinska ograničenja, do uobičajenih prepreka trgovini, odnosno slobodnom kretanju roba te njihovih opravdanja koja često izazivaju prijepore u doktrini i praksi, koje prepreke slobodnom kretanju robe mogu biti: - carine na uvoz i/ili izvoz robe, - davanja s jednakim učinkom carinama, - količinska ograničenja na uvoz i/ili izvoz, - mjere s jednakim učinkom količinskim ograničenjima, - diskriminatorni državni monopoli trgovinskog karaktera i – diskriminatorni unutarnji porezi na uvezenu robu. Poseban dio ovoga poglavlja čini analiza državnih monopola trgovinskoga karaktera.

U trećem poglavlju – 3. Sloboda kretanja osoba kao temeljna gospodarska sloboda (str. 106. do 208.) analizira se sloboda kretanja osoba, odnosno sloboda kretanja radnika i sloboda poslovnoga nastanka poduzetnika. Ova temeljna

gospodarska sloboda obuhvaća više od 500 milijuna stanovnika Europske unije nakon posljednjeg proširenja. Jasno je kako niti jedno drugo područje prava Unije ne pogađa interese njezinih stanovnika toliko snažno i neposredno. Analizira se primarno i sekundarno zakonodavstvo Europske unije te praksa Europskog suda. Daje se raščlamba pojma radnika, stajališta o temeljnim gospodarskim slobodama u užem i širem smislu, obrazloženje kako je i zašto Europski sud načelu „*effet utile*“ dao značenje u kontekstu slobode kretanja radnika te široko postavio tumačenje pojma radnik i time obuhvatio široki krug osoba koje potpadaju pod polje primjene. Vršiti se analiza dostupnosti tržišta rada zemalja članica Europske unije, položaja bračnih drugova i partnera te pitanja prava odlaska, ulaska i boravka na teritoriju država članica Europske unije. Poseban dio ovoga poglavlja zauzima analiza načela jednakog postupanja i dostupnost tržišta rada zemlje domaćina u kontekstu izravne i neizravne diskriminacije. Također se daje analiza socijalnih pogodnosti i načela koordinacije u kontekstu ove temeljne gospodarske slobode. U kontekstu sekundarne legislativne autorice analiziraju slobodu obavljanja zanimanja, odnosno obavljanja profesije te priznavanja profesionalnih kvalifikacija. Raščlanjuju se opravdanja zapreka slobodi kretanja osoba, a sve to praćeno prezentacijom recentnih presuda Europskoga suda.

U četvrtom poglavlju – 4. Sloboda pružanja usluga u pravu EU-a (str. 209. do 261.) objašnjeni su pojam slobode pružanja usluga, slobode poslovnog nastana i pojam usluga, te je dana raščlamba slobode pružanja usluga, razgraničenje slobode poslovnog nastanka i slobode pružanja usluga. Također se analiziraju dopuštena ograničenja slobode kretanja usluga „od zemlje podrijetla do zemlje pružanja usluge“, pogodnosti koje sobom donosi Direktiva o uslugama, pogodnosti za potrošače te utjecaj sudske prakse s posebnim osvrtom na fenomen prekograničnih zdravstvenih usluga.

U petom poglavlju knjige – 5. Sloboda kretanja kapitala (str. 262. do 280.) daje se povijesni pregled razvoja slobode kretanja kapitala, analiziraju se pojam i bitna obilježja slobode kretanja kapitala, odnos s drugim temeljnim gospodarskim slobodama te ograničenja slobode kretanja kapitala, te ograničenja slobode kretanja kapitala i opravdanja.

I na kraju, udžbenik sadržava odabranu i korištenu literaturu, na stranici 281. do 301., Tablicu ekvivalenata (usporedni prikaz starih i novih članka ugovora o Europskoj uniji i Ugovora o funkcioniranju Europske unije – OJ C 83, 30. 03. 2010.), na stranici 303. do 331., te kazalo pojmova (str. 333. do 346.).

Po svom sadržaju, ova knjiga, a s obzirom na oskudnu literaturu na području prava Europske unije, ne samo da predstavlja izvorni i pregledni znanstveni doprinos ovoj tematici, već i važan prilog osvješćivanju i obrazovanju studenata i pravnih stručnjaka, te pomoć u rješavanju konkretnih slučajeva u sudskoj praksi.

Za očekivati je da će ovo izdanje postati nezaobilaznom literaturom ne samo za studente pravnih fakulteta i znanstvenike koji se bave pravom i politikom Europske unije već i za državnu upravu, državne odvjetnike, suce i odvjetnike u privatnoj praksi. Knjiga je također zanimljiva i za sve građane Republike Hrvatske

i drugih država koje s Europskom unijom ostvaruju ili namjeravaju ostvarivati prava utemeljena na četiri temeljne gospodarske slobode, slobodu kretanja roba, osoba, kapitala i pružanja usluga.